

Pyrozhekov, S. I., Bozhok, Ye. V., & Khamitov, N. V. (2021). Natsionalna stiikist (rezyliientnist) krainy: stratehiia i taktyka vyperedzennia hibrydnykh zahroz [National resilience of the country: strategy and tactics of preventing hybrid threats]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, (8), 74–82. <https://doi.org/10.15407/visn2021.08.074>

Romaniuk, I. (2014). «Yakist zhyttia» yak sotsialno-ekonomichna katehoriia ta ob'ekt statystychnoho doslidzhennia [«Quality of life» as a socio-economic category and object of statistical research]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriia «Ekonomika»*, (4), 91–98. http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/157_91-98.pdf

Sydor, I. P. (2018). Dominanty vplyvu makroekonomichnykh pokaznykiv na dobrobut natsii [Dominants of the influence of macroeconomic indicators on the welfare of the nation]. *Ekonomika i suspilstvo*,

(16), 795–802. https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/121.pdf

Tiutiunykova, S. V., & Berveno, O. V. (2016). Yakist zhyttia yak faktor modernizatsii upravlinnia natsionalnoiu ekonomikoiu [Quality of life as a factor in modernizing national economy management]. In *Modernizatsiia upravlinnia natsionalnoiu ekonomikoiu* (pp. 185–189). KNEU. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a75dd607-6fbc-443b-bd1a-f79a635ce6dc/content>

Vasylytsiv, T. H., Bil, M. M., & Bachynska, M. V. (2021). Rehionalna polityka rozvytku sotsialnoi infrastruktury v konteksti polipshennia yakosti zhyttia naselennia Karpatskoho rehionu Ukrainy [Regional policy of social infrastructure development in the context of improving the quality of life of the population of the Carpathian region of Ukraine]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, (2), 73–80. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUBsNbU_2021_2_11

УДК 330.322

JEL Classification: H56; J23; R13

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-247-256>

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНІХ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗАГРОЗ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ *

© 2025 ВАСИЛЬЦІВ Т. Г., МУЛЬСКА О. П.

УДК 330.322

JEL Classification: H56; J23; R13

Васильців Т. Г., Мультська О. П. Характеристика зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя населення України в умовах війни

У статті актуалізується проблематика формування та реалізації регіональної політики забезпечення гідної якості життя населення. Об'єктом дослідження виступає резильєнтність якості життя та вплив на неї зовнішніх загроз. При цьому враховуються критично негативні наслідки повномасштабної війни, які, з одного боку, загострили ті соціальні проблеми, які не вирішувалися в Україні роками, а, з іншого боку, обумовили нові виклики та загрози для резильєнтності якості життя на регіональному рівні. На таких засадах метою дослідження визначено ідентифікацію та надання характеристики зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя населення України в умовах війни. Для ідентифікації зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя населення в регіонах України здійснено їх класифікацію на групи: безпекові, економічні, бюджетно-фінансові, інфраструктурні, екологічні, суспільно-політичні, інституційні, енергетичні, якості публічного управління, інформаційні. За цими групами визначено склад зовнішніх загроз резильєнтності якості життя населення, а також показано, яким чином відповідні загрози еволюціонували та посилювалися в середовищі повномасштабної війни. При цьому, резильєнтність якості життя розглядається однією з провідних характеристик, яка визначає спроможність регіональної соціально-економічної системи забезпечувати населення базисними соціальними потребами і послугами за ситуації сталого розвитку чи його дестабілізації, а також в разі настання критично негативного зовнішнього впливу – до адаптації, стійкості та швидкого відновлення. Зроблено висновки в частині формування інструментарію регіональної політики протидії зовнішнім загрозам і посилення за рахунок цього резильєнтності якості життя населення в регіонах України. Аргументовано, що відповідно до безальтернативності євроінтеграційного вектора розвитку нашої країни та формування в регіонах України європейських стандартів якості життя метою регіональної політики має стати конвергенція соціальних стандартів (з Європейським Союзом), тоді як стратегічними пріоритетами – смартпросторовий сталий розвиток, дотримання принципів безпеки споживання та соціальної відповідальності, посилення

* Публікація містить результати досліджень, проведених у межах виконання НДР II-02-25 Домінанти соціально-економічного структуроутворення резильєнтності якості життя населення в регіонах України в умовах зовнішніх загроз (в рамках комплексного проєкту «Домінанти структуроутворення резильєнтності якості життя населення України в умовах зовнішніх загроз») (номер державної реєстрації 0125U000478).

резистентності системи охорони здоров'я, збалансування ринку праці та зайнятості населення, формування чистого, безпечного життєвого простору.

Ключові слова: якість життя, резильєнтність, соціально-економічні домінанти, структуроутворення, регіони України, загрози, війна, нестабільність, вразливість.

Рис.: 2. Бібл.: 14.

Васильців Тарас Григорович – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: tgvas77@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/I-3835-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217955097>

Мульська Ольга Петрівна – доктор економічних наук, провідний науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: oliochka.mulska@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1666-3971>

Researcher ID: ABA-7203-2020

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217156016>

UDC 330.322

JEL Classification: H56; J23; R13

Vasylytsiv T. G., Mulka O. P. A Characterization of External Regional Threats to the Resilience of the Quality of Life of the Population of Ukraine in Wartime Conditions

The article updates the issues of forming and implementing regional policies to ensure a decent quality of life for the population. The object of the study is the issue of resilience of the quality of life and the impact of external threats on it. At this, the critically negative consequences of the full-scale war are taken into account, which, on the one hand, exacerbated those social problems that had not been resolved in the country for years, and, on the other hand, caused new challenges and threats to the resilience of the quality of life in Ukraine at the regional level. On these principles, the aim of the study is to identify and provide a characterization of external regional threats to the resilience of the quality of life of the population of Ukraine in wartime conditions. To identify external regional threats to the resilience of the quality of life of the population in the regions of Ukraine, they were classified into groups: security, economic, budgetary and financial, infrastructure, environmental, sociopolitical, institutional, energy, quality of public administration, information. According to these groups, the composition of external threats to the resilience of the quality of life of the population is determined, and it is also shown how the corresponding threats have evolved and intensified in the environment of a full-scale war. Moreover, the resilience of the quality of life is considered one of the leading characteristics that determines the ability of the regional socioeconomic system to provide the population with basic social needs and services in situations of sustainable development or its destabilization, and also in the event of a critically negative external impact – to adaptation, resilience and rapid recovery. Conclusions were drawn regarding the formation of a regional policy instruments to counter external threats and thereby enhance the resilience of the quality of life of the population in the regions of Ukraine. It is argued that in accordance with the lack of alternatives to the European integration vector of development of our country and the formation of European standards of quality of life in the regions of Ukraine, the goal of regional policy should be the convergence of social standards in the regions of Ukraine and the regions of neighboring EU countries, while the strategic priorities are smart spatial sustainable development, adherence to the principles of consumer safety and social responsibility, strengthening the resilience of the healthcare system, balancing the labor market and employment of the population, and creating a clean and safe living space.

Keywords: quality of life, resilience, socioeconomic dominants, structural formation, regions of Ukraine, threats, war, instability, vulnerability.

Fig.: 2. Bibl.: 14.

Vasylytsiv Taras G. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of Department of Problems of Social and Humanitarian Development of Regions, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: tgvas77@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/I-3835-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217955097>

Mulka Olga P. – Doctor of Sciences (Economics), Leading Researcher of the Department of Problems of Social and Humanitarian Development of Regions, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: oliochka.mulska@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1666-3971>

Researcher ID: ABA-7203-2020

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217156016>

Якість життя населення – комплексна узагальнююча характеристика задоволеності осіб, які проживають на відповідній території, у певному соціумі, різними аспектами свого життя. Висока якість життя служить запорукою

належної мотивації до проживання та реалізації власного потенціалу на батьківщині, у регіоні, громаді, населеному пункті на противагу, до прикладу, зовнішній чи внутрішній міграції населення. Таким чином, якість життя виступає актуальним пред-

метом регіональної політики, вплив на який має прямим наслідком зміни в базисних соціальних і демографічних характеристиках регіонального розвитку. Саме тому, останнім часом, і в наукових дослідженнях, і в характері прикладних механізмів та інструментів регіональної політики велика увага прикута до проблематики формування високого рівня резильєнтності якості життя, або, іншими словами, – спроможності регіональної соціально-економічної системи адаптуватися до змін, обумовленої ними дією зовнішніх і внутрішніх загроз, і відновлювати якість життя населення після шоків подій.

Своєю чергою, якість життя є мультиаспектною категорією, що залежить від величезної чисельності факторів зовнішнього та внутрішнього характеру, які, при тому, ще й по-різному сприймаються різними особами або однією і тією ж людиною, але за різної ситуації. Більше того, науковцями часто зазначається, що якість життя слід розглядати як економіко-філософську категорію, яка визначається, з одного боку, переважно матеріальними аспектами (доходи і витрати, добробут, обсяги та якість соціальних послуг і т. п.), а, з іншого боку, світосприйняттям, зіставленням наявного та очікуваного способу життя і різних його складових.

Розуміння повного спектра компонент, чинників і умов життя має велике значення в сенсі формування та реалізації якісної регіональної соціально-гуманітарної політики, метою та головним критерієм ефективності якої, власне, й служить гарантування гідної якості життя. Проте, за ситуації повномасштабної війни відповідне завдання істотно ускладнюється через вплив сукупності зовнішніх викликів і загроз, якими головним чином служать воєнні дії та їх наслідки, які позначаються практично на всіх без виключення аспектах зовнішнього середовища, що впливають на якість життя населення в регіоні. Однак, окрім війни, для вітчизняних соціально-економічних систем, зокрема регіональних, усе ще характерними залишаються системні, традиційні для України, вади і виклики резильєнтності якості життя населення.

Таким чином, актуалізується завдання, з одного боку, ідентифікації зовнішніх регіональних загроз, а, з іншого боку, – обґрунтування інструментарію регіональної політики посилення резильєнтності якості життя населення України в умовах війни.

Соціальна резильєнтність є достатньо новим терміном, який ще далеко не в повній мірі утвердився, а це накладає відповідні труднощі в частині його характеристики й оцінювання, обумовлює по-

требу в узагальненні вже напрацьованих положень та вибудування на цій основі нових підходів і способів аналізування, ідентифікації умов формування та чинників впливу. Перші витoki сутнісних характеристик і, відповідно, теоретико-методичних положень соціальної вразливості були закладені ще у 70-80-х роках минулого століття. Однак надалі вони були розвинуті у працях Birkmann J., а також Burton C., Rufat S., Tate E. Ці напрацювання корисні в частині розуміння суті та структури соціальної резильєнтності, її декомпозиції, чинників впливу, бачення ключової етимологічної характеристики, що важливо в сенсі підбору правильних методів пізнання.

Проблематика соціальної резильєнтності одночасно розвивається й у дослідженнях, які розкривають класичні основи збереження та розвитку людського капіталу (Г. Бойківська, К. Саладяк [1], А. Колот, О. Герасименко, О. Поплавська [9]), соціалізації в умовах постіндустріальної економіки (В. Волошин, О. Дейнега, І. Дейнега [5]), сучасного досвіду соціальної згуртованості в контексті подолання зростаючих проблем соціальної вразливості, зокрема на європейському континенті (Т. Васильців, О. Мұльска [3]).

Значущим аспектом, на який потрібно вказати, є те, що соціальну резильєнтність спершу розглядали крізь призму ризиків і загроз природного та антропогенного (техногенного), екологічного характеру, з впливом на людину надзвичайних ситуацій, зокрема стихійних лих (Л. Черенько, А. Реут, Ю. Клименко [13]).

На сьогодні, у зв'язку з наростанням негативних суспільних наслідків таких сучасних проблем людства, як бідність, голод, безробіття, прекаріат і т. п., дослідження проблематики соціальної резильєнтності закономірно масштабувалося з природно-екологічної сфери в соціально-економічну площину. Йдеться про вплив небезпеки, яка нависає внаслідок критичного погіршення соціальних та економічних обставин. Відповідно, при аналізуванні соціальної резильєнтності все більшої важливості набувають соціальні або економічні індикатори, які мають наслідком зміну соціальної стійкості особи, групи осіб, всього населення (Я. Капранов [7]).

При формуванні методики аналізу здебільшого ключовими є два аспекти: *перший* – декомпозиція загальної системи на окремі складові та наповнення їх сукупністю індикаторів; *другий* – підбір найбільш коректних методичних підходів до аналізування.

Щодо першого, то в більшості досліджень з проблематики соціальної резильєнтності науков-

ці ведуть мову про забезпеченість населення належним середовищем проживання (Т. Васильців, М. Біль, М. Бачинська [2]), а також зайнятстю та гідними умовами праці (М. Махсма [10]). Таким чином, у структурі системи формування (як детермінанти, так і тригери) соціальної резильєнтності відводиться місце групі чинників, які розкривають захищеність соціальних інтересів населення в частині зайнятості, доходів та умов проживання.

Сучасні реалії об'єктивно висувують особливий аспект соціальної резильєнтності – захищеність як здоров'я і життя, так і похідних соціальних інтересів населення в умовах пандемій, зокрема COVID-19. У підсумку аналізування результатів досліджень (Л. Черенько [12]) та інших важливо вести мову про закономірне місце з-поміж факторів соціальної резильєнтності такої групи, як соціальне забезпечення. Особливий акцент відносно такого середовища сфер освіти та охорони здоров'я підкреслюють В. Кирилюк, О. Колядич, О. Шевчук [8].

Для України загалом та її регіонів безпосередньо нині однією з найбільш критичних як в соціальному, так і в економічному плані стала війна, її критично негативні наслідки (Л. Черенько, С. Полякова, В. Шишкін та ін. [11]), відповідно, обумовлена ними проблема високої інтенсивності зовнішньої та внутрішньої вимушеної міграції населення (Г. Возняк, О. Мульська, О. Другов та ін. [14]). Власне, неформованість системи соціальної резильєнтності є вагомим push-чинником міграції. Своєю чергою, міграція – один з індикаторів / наслідків соціальної резильєнтності, а точніше її низького рівня. Таким чином, удосконалення теоретико-методичних засад дослідження соціальної резильєнтності розвиває напрацювання українських і зарубіжних учених в царині механізмів та інструментарію соціальної політики в проєкції соціально-економічної стабілізації країни та її регіонів (Т. Васильців, Л. Харчевнікова [4]), робить окремий наголос на важливості врахування індикаторів груп соціальної напруги, а також повноцінної ефективної соціальної інфраструктури.

Щодо іншого, то при аналізуванні соціальної резильєнтності (включно з ідентифікацією її чинників та умов) здебільшого використовують індексний підхід, коли формується набір показників, за значеннями яких здійснюється відповідний аналіз, й ідентифікуються, таким чином, так звані слабкі місця в системі. Розвиток індексних методів знаходимо в їх доповненні факторним аналізуванням, включно з урахуванням не лише ідентифікації та сили впливу факторів, але й з визначенням міри їх вагомості. Відомими стали й інші методичні підхо-

ди до аналізування стану й рівня соціальної резильєнтності регіонів і територій, особливо комплексні, адже соціальна резильєнтність – багатоаспектне поняття з широкою гамою й варіативністю як незалежних, так і залежних змінних. Таким чином, застосовуються: метааналіз, систематичний огляд і синтез опису, багатовимірний аналіз, методи аналізування якості життя, метод соціальних мінімумів, моделювання впливу технологізації економіки на параметри соціального розвитку (С. Гончарова, Ю. Радушко [6]).

Проте, на відміну від цих та інших методичних підходів до дослідження соціальної резильєнтності з використанням базових детермінант соціального розвитку, вище теоретико-прикладне значення має комплексне аналізування (з виходом на розлогу систему зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя населення, особливо із урахуванням середовища повномасштабної війни).

Метою статті є ідентифікація та надання характеристики зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя населення України в умовах війни.

Якість життя – комплексна багатовимірна характеристика, що відображає рівень і сталість суспільного розвитку та характеризує людину, середовище її життя, а також показує вплив людини на середовище, оціночні судження про життя, ступінь задоволення певними його аспектами та в цілому; це водночас індикатор ступеня забезпечення населення благами в кількісній та якісній оцінці, що враховує умови середовища та його стабільність для тривалого задоволення матеріальних, культурних і духовних потреб.

Якість життя має бути не тільки високою (гідною, належною), але й лонгїтудною, тобто зберігати свій стан і стійкість впродовж тривалого (в ідеалі – постійного) часового періоду. Цей принцип означає, що регіональна соціальна політика має орієнтуватися не тільки на досягнення високої якості життя, але й на підтримання її в такому стані на постійних засадах, здійснення заходів з подальшого покращення ситуації. Адже якість життя – багатоаспектне поняття / характеристика, що визначається дуже широким спектром внутрішньо особистісних, а також внутрішніх і зовнішніх регіональних чинників і умов. А це, своєю чергою, обумовлює постійні зміни та постійний динамічний вплив того середовища, в якому перебуває людина, населення регіону. І, якщо такі зміни позитивні, то це апіорі сприяє покращенню якості життя, регіональним і місцевим органам влади та місцевого самоврядування слід їх підтримувати та розвивати, в іншому випадку – не реагувати на

них. Утім, якщо відбувається навпаки, то це погіршує середовище проживання місцевого населення, створює труднощі та перешкоди, а, отже, – формує переконання про погіршення свого становища, зростання внутрішньої незадоволеності чи складовими якості життя, чи тими або іншими аспектами середовища проживання людини.

У такому випадку йдеться про ризики та загрози якості життя населення регіону, реалізація яких, власне, призводить до його погіршення. Отже, до системи завдань (а в кращому випадку – елементів мети функціонування та розвитку соціально-гуманітарної сфери регіону) органів влади, відповідальних за соціально-економічну політику, цілком справедливо віднести формування резильєнтності якості життя населення регіону. Власне, за такого підходу одночасно досягаються такі критерії:

- ✦ *якість життя* населення регіону *здісна*, збалансована у відповідності до мінімально необхідних соціальних і майнових стандартів та наявних в регіоні соціально-економічних умов, ресурсних можливостей, а також внутрішніх і зовнішніх обмежень;
- ✦ реалізується функція резильєнтності якості життя населення, за якої *система її забезпечення* (одна з провідних підсистем публічного управління функціонуванням і розвитком соціальної сфери регіону), поперше, *адаптована* до поточних і очікуваних домінуючих змін, особливо викликів і загроз, в соціально-демографічному, економічному, суспільно-політичному, природному тощо середовищі; по-друге, *характеризується належним рівнем стійкості* до них і навіть *опірності*, тобто здатності витримувати відповідний тиск;
- ✦ система забезпечення резильєнтності якості життя населення регіону *здатна швидко відновлюватися* внаслідок реалізації екзистенційних, критично складних загроз, особливо зовнішніх, що можуть призвести до ситуативного раптового (у т. ч. через зовнішній, відповідно, слабо прогнозований, а подекуди – непередбачуваний, характер) значущого погіршення обставин особистого, трудового, сімейного, громадського життя населення регіону.

На засадах усвідомлення того, що резильєнтність – це, головним чином, інструмент безпекової політики, який покликаний протидіяти такому етимологічному аспекту безпеки, як загроза, кристалізується завдання ідентифікації джерел виник-

нення, сфер поширення, детермінант обумовлення, наслідків реалізації та засобів протидії спершу ризиків, надалі загроз, а в підсумку – викликів стану й динаміки якості життя населення. У руслі зазначеного, під час вибудовування системи забезпечення резильєнтності якості життя населення регіону ідентифіковані загрози обіймають своє центральне значення, і на їх нівелювання / протидію будуть спрямовуватися операційні заходи у відповідній публічно-управлінській системі.

На загал, ведемо мову про внутрішні та зовнішні загрози резильєнтності якості життя (рис. 1). Походження зовнішніх загроз має глобальний, національний і регіональний характер. Глобальні загрози обумовлені здебільшого неготовністю соціальної системи регіону до змін і тенденцій, що мають свій перебіг у світовому масштабі. На сьогодні це цифрова трансформація, диджиталізація та бурхливий розвиток і провадження в усі без виключення сфери суспільного життя інформаційно-комунікаційних технологій, поширення та масштабування цифрових комунікацій, застосування електронних форм розрахунків та платежів, поступ технологій VI–VII технологічних укладів, збільшення сфер застосування таких системних технологій, як штучний інтелект, робототехніка, біотехнології, наномедицина, наномолекулярні технології, адитивні технології, блокчейн, цифрова та віртуальна реальність тощо.

З одного боку, зазначені тренди вважаються прогресивними в частині покращення якості життя населення. Однак вони містять у собі й потенційні виклики та загрози, пов'язані з узаалежненням від інформаційно-комунікаційних технологій та віртуальних середовищ, виникненням нових проблем психічного характеру, кібер-злочинності, необхідності захисту та збереження великих масивів даних і т. п. Попри зазначене, глобалізація сприяє поширенню на мезорівень і загроз пандемій, економічних, а в підсумку – і соціальних криз.

Зовнішні загрози національного характеру обумовлені вадами функціонування національної господарської системи, що мають своїм поширенням соціальні виклики й деструктивні чинники соціальної уразливості за провідними компонентами національної та економічної безпеки країни, до яких належать безпекові, макроекономічні, бюджетно-фінансові, інфраструктурні, екологічні, суспільно-політичні, інституційні, енергетичні, публічно-управлінські та інформаційні групи загроз (рис. 2).

Під час ідентифікації всього спектра зовнішніх загроз резильєнтності якості життя населення не слід відкидати й особливості, а також очікувані

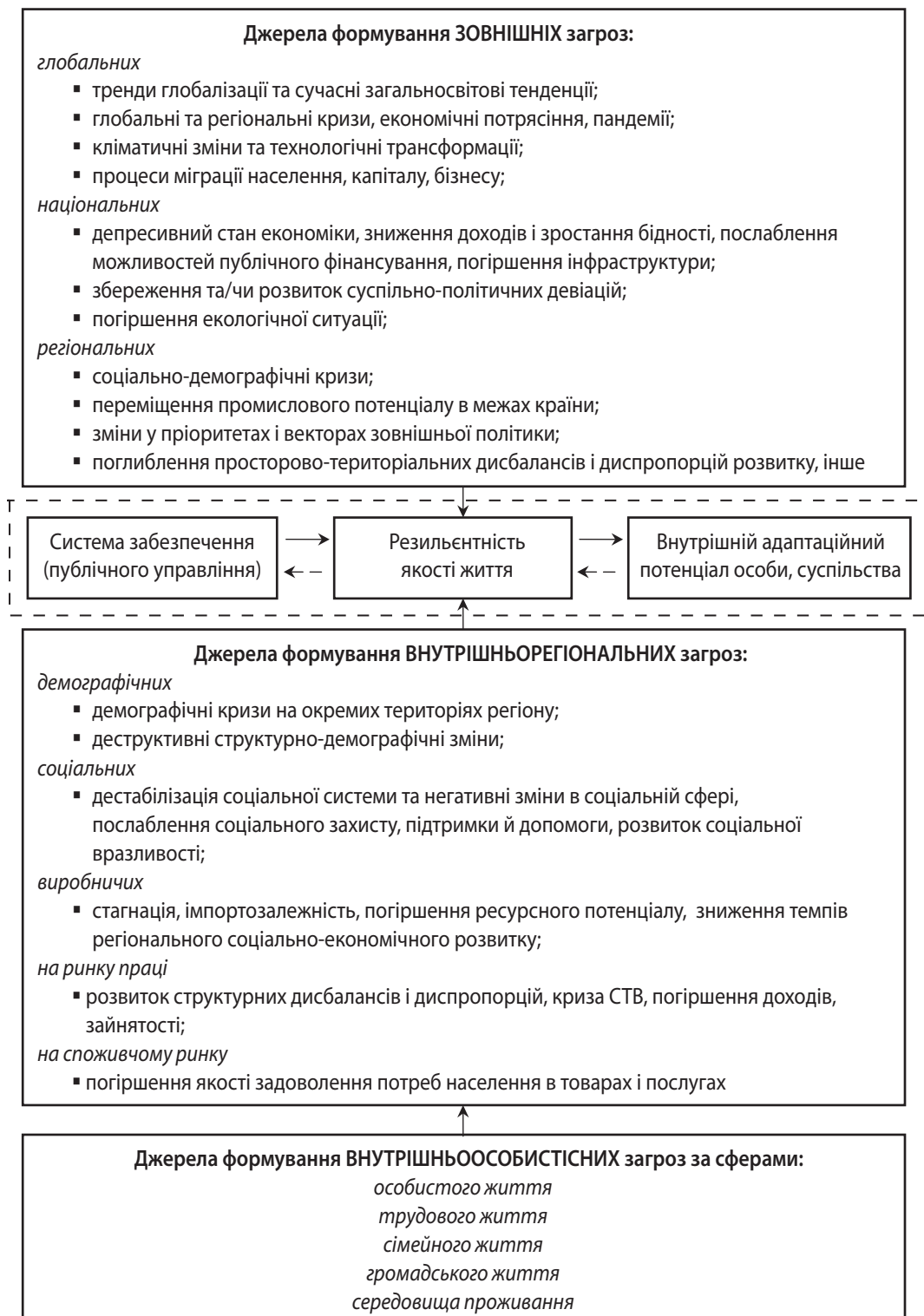

Рис. 1. Концепт формування загроз резильєнтності якості життя населення регіону

Джерело: авторська розробка.

негативні зміни та зрушення на макрорегіональному рівні. До прикладу, для областей Карпатського регіону України спільними та водночас відмінними від інших територій країни залишаються проблеми збереження природного середовища українських Карпат, накопичення малонебезпечних відходів та

низького рівня їх утилізації, недостатніх обсягів інвестицій в охорону навколишнього природного середовища, високого рівня соціальної вразливості та обмеженої доступності населення гірських, старопромислових, віддалених територій від обласних центрів до об'єктів соціальної інфраструк-

Групи загроз	Системні загрози, характерні для соціальної сфери України	Загрози, обумовлені / посилені війною
Безпекові	Повзуча воєнна агресія та зовнішній гібридний вплив, що «тисне» на стан суспільства	Втрати життя та здоров'я на війні, під час обстрілів територій країни, вимушена міграція
Макроекономічні	Економічна нестабільність, яка не сприяє продуктивній зайнятості та збільшенню доходів населення	Звуження внутрішнього ринку та пригнічення ділової активності, зростання безробіття
Бюджетно-фінансові	Обмеженість можливостей публічного інвестування в розвиток соціальної інфраструктури	Критичне зростання видатків на безпеку та соціальну сферу через ВПО, збільшення вразливості
Інфраструктурні	Застарілість об'єктів соціальної інфраструктури, низька якість надання соціальних послуг	Руйнування об'єктів загальної та соціальної інфраструктури, гальмування соціальних реформ
Екологічні	Консервування екологічних проблем, що позначається на житті та здоров'ї населення	Масштабування екологічних збитків та наслідків воєнних дій, мінування територій
Суспільно-політичні	Суспільно-політична нестабільність і кризи, відсутність тяглості соціальних змін і зрушень	Відсутність ротації влади під час війни, консервування реформ у соціальній сфері
Інституційні	Високий рівень корупції, тінізації та монополізації економіки, суспільної нестабільності	Послаблення інституційної спроможності держави забезпечувати соціальну стійкість
Енергетичні	Консервування екологічних проблем, що позначається на житті та здоров'ї населення	Руйнування об'єктів енергетичної інфраструктури, зростання витрат домогосподарств
Публічно-управлінські	Слабкість координації системи публічного управління розвитком соціальної системи країни	Зміщення соціального навантаження на рівень громад за централізації ресурсів
Інформаційні	Проблеми конфіденційності, цілісності та доступу до інформації, у т. ч. соціальної	Поширення кібер-злочинів, шахрайств із застосуванням соціальних мереж, інтернету, ін.

Рис. 2. Класифікація та трансформація зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя населення України в умовах повномасштабної війни

Джерело: авторська розробка.

тури, високої зовнішньої міграційної активності, невисоких офіційних доходів та витрат населення. Окрім того, традиційними загрозами для резильєнтності якості життя в регіоні можуть стати макрорегіональні соціально-демографічні кризи, переміщення промислового потенціалу зі сходу на

захід, що зараз характерно для регіонів України, зміни у пріоритетах і векторах зовнішньої політики, поглиблення просторово-територіальних дисбалансів і диспропорцій розвитку.

Слід розуміти, що на резильєнтність якості життя регіону чинять вплив і внутрішні регіональ-

ні та особистісні загрози, які потребують не тільки свої ідентифікації, але й належного врахування, регулювання в межах регіональної соціально-гуманітарної та економічної політики.

Своєю чергою, зовнішні загрози менш керовані та часто складніші в нівелюванні з причин вищої ресурсомісткості. Більше того, в середовищі повномасштабної війни в Україні їх характер впливу та рівень дії і трансформувалися, і значно посилюються, а отже, врахування та недопущення негативної дії цих загроз на резильєнтність якості життя населення регіону потребують розробки та реалізації нового і комплексного інструментарію публічного регулювання.

ВИСНОВКИ

Встановлено, що резильєнтність якості життя є однією з провідних характеристик, яка визначає спроможність регіональної соціально-економічної системи забезпечувати населення базисними соціальними потребами та послугами за ситуації сталого розвитку чи його дестабілізації, а також у разі настання критично негативного зовнішнього впливу – до адаптації, стійкості та швидкого відновлення.

Такою кризою і шоком для вітчизняних регіонів (навіть тилових) стала повномасштабна війна, яка підсилює негативну системну дію загроз резильєнтності якості життя, що, по суті, «укорінилися» в Україні впродовж років, а також породила цілий спектр нових викликів і загроз. Їх ідентифікація дозволяє, по-перше, зрозуміти склад загроз і характер впливу; по-друге, напрацювати комплекс заходів та дій у межах державної регіональної політики, спрямованих на послаблення дії загроз, а також посилення безпосередньо резильєнтності якості життя.

Встановлено, що комплексний підхід до ідентифікації зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя в регіонах України передбачає їх класифікацію за такими групами: безпекові, економічні, бюджетно-фінансові, інфра-структурні, екологічні, суспільно-політичні, інституційні, енергетичні, якості публічного управління, інформаційні.

Формування більш проактивної регіональної політики у сфері подолання загроз соціальної резильєнтності якості життя населення в регіонах України слід здійснювати з урахуванням регіональної специфіки відносно міри вагомості тих чи інших загроз. При цьому важливо спрямувати зусилля на підсилення дії детермінант соціального забезпечення та соціальної напру-

ги, покращення зайнятості та умов проживання, а також зростання доходів населення, розвитку та модернізації соціальної інфраструктури. З урахуванням специфіки Карпатського регіону політика посилення соціальної резильєнтності має враховувати пом'якшення проблем соціального захисту населення гірських територій, районів зі специфічними природними, екологічними умовами.

Однак у руслі євроінтеграційних прагнень і формування в регіонах України європейських стандартів якості життя метою регіональної політики має стати конвергенція соціальних стандартів з ЄС, тоді як стратегічними пріоритетами – смартпросторовий сталий розвиток, дотримання принципів безпеки споживання та соціальної відповідальності, посилення резистентності системи охорони здоров'я, збалансування ринку праці та зайнятості населення, формування чистого та безпечного життєвого простору.

Перспективним напрямом подальших досліджень у цій сфері є вдосконалення методики аналізування як соціальної резильєнтності якості життя населення в регіонах України, так і впливу на неї зовнішніх загроз. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бойківська Г., Саладяк К. Вплив стану цифровізаційних процесів в Україні на розвиток людського капіталу. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2023. № 2. С. 65–73. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-9>
2. Васильців Т. Г., Біль М. М., Бачинська М. В. Регіональна політика розвитку соціальної інфраструктури в контексті поліпшення якості життя населення Карпатського регіону України. *Вісник Університету банківської справи*. 2021. № 2. С. 73–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2021_2_11
3. Васильців Т. Г., Мульська О. П. Емпіричний аналіз екологічного та соціального середовища якості життя населення Карпатського регіону України. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 5. Т. 2. С. 45–49. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-7
4. Васильців Т. Г., Харчевнікова Л. С. Концепційні положення регіональної програми покращення якості життя населення Карпатського регіону України: екологічні та соціальні детермінанти. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 6. Т. 1. С. 16–24. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-300-6-3
5. Волошин В. С., Дейнега О. В., Дейнега І. О. Оцінювання процесів трансформації якості життя детермінованої інфраструктурою освітнього середовища. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-32>

6. Гончарова С. Ю., Радущко Ю. П. Показники оцінки рівня життя населення в Україні. *Бізнес Інформ*. 2012. № 6. С. 114–117. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2012-6_0-pages-114_117.pdf
7. Kapranov Y. Viability vs. Resilience Concept in Context of Psycholinguistic Triad "Resource – Potential – Vitality". *Проблеми гуманітарних наук. Серія «Філологія»*. 2021. Вип. 47. С. 82–92. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.47.11>
8. Кирилюк В. В., Колядич О. І., Шевчук О. В. Якість життя населення України: стан, тенденції, перспективи. *Бізнес Інформ*. 2024. № 7. С. 328–334. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-328-334>
9. Колот А., Герасименко О., Поплавська О. До формування нової моделі соціальної держави. *Україна: аспекти праці*. 2017. № 1–2. С. 3–15. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5e1028c2-aad7-42ec-a9fc-36768905cb12/content>
10. Махсма М. Регіональна диференціація рівня життя сільського населення України. *Україна: аспекти праці*. 2018. № 2. С. 3–11. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b8e08937-a71e-422f-9c98-deebcb7c5021/content>
11. Якість життя населення України та перші наслідки війни : монографія / Черенько Л. М., Полякова С. В., Шишкін В. С. та ін. Київ, 2023. 191 с.
12. Черенько Л. М. Модель рівня життя в умовах соціально-економічної нестабільності : монографія. Київ, 2021. 423 с.
13. Черенько Л., Реут А., Клименко Ю. Забезпечення резильєнтності соціальної підтримки населення України в період гібридних криз та катастроф. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 4. С. 128–147. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.128>
14. Voznyak H., Mulska O., Druhov O. et al. Internal migration during the war in Ukraine: Recent challenges and problems. *Problems and Perspectives in Management*. 2023. Vol. 21. Iss. 1. P. 312–325. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21\(1\).2023.27](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21(1).2023.27)

REFERENCES

- Boikivska, H., & Saladiak, K. (2023). Vplyv stanu tsyfrovizatsiinykh protsesiv v Ukraini na rozvytok liudskoho kapitalu [Impact of digitalization processes in Ukraine on human capital development]. *Modeling the Development of the Economic Systems*, 2, 65–73. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-9>
- Cherenko, L., Reut, A., & Klymenko, Yu. (2024). Zabezpechennia rezylentnosti sotsialnoi pidtrymky naselennia Ukrainy v period hibrydnykh kryz ta katastrof [Ensuring resilience of social support for

- Ukraine's population during hybrid crises and disasters]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, 4, 128–147. <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.128>
- Cherenko, L. M. (2021). *Model rivnia zhyttia v umovakh sotsialno-ekonomichnoi nestabilnosti: Monohrafiia* [Life level model under socio-economic instability: Monograph]. Kyiv.
- Cherenko, L. M., Poliakova, S. V., Shyshkin, V. S., et al. (2023). *Yakist zhyttia naseleennia Ukrainy ta pershi naslidky viiny: Monohrafiia* [Quality of life of Ukraine's population and first consequences of war: Monograph]. Kyiv.
- Goncharova, S. Yu., & Radushko, Yu. P. (2012). Pokaznyky otsinky rivnia zhyttia naseleennia v Ukraini [Indicators for assessing population living standards in Ukraine]. *Biznes Inform*, 6, 114–117. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2012-6_0-pages-114_117.pdf
- Kapranov, Y. (2021). Viability vs. resilience concept in context of psycholinguistic triad «Resource – Potential – Vitality». *Problemy humanitarnykh nauk. Seriya «Filolohiia»*, 47, 82–92. <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.47.11>
- Kyryliuk, V. V., Koliadych, O. I., & Shevchuk, O. V. (2024). Yakist zhyttia naseleennia Ukrainy: stan, tendentsii, perspektivy [Quality of life of Ukraine's population: state, trends, prospects]. *Biznes Inform*, 7, 328–334. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-328-334>
- Kolot, A., Herasymenko, O., & Poplavska, O. (2017). Do formuvannia novoi modeli sotsialnoi derzhavy [Towards forming a new model of social state]. *Ukraina: aspekty pratsi*, 1–2, 3–15. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5e1028c2-aad7-42ec-a9fc-36768905cb12/content>
- Makhsma, M. (2018). Rehionalna dyferentsiatsiia rivnia zhyttia silskoho naseleennia Ukrainy [Regional differentiation of rural population living standards in Ukraine]. *Ukraina: aspekty pratsi*, 2, 3–11. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b8e08937-a71e-422f-9c98-deebcb7c5021/content>
- Vasylytsiv, T. H., Bil, M. M., & Bachynska, M. V. (2021). Rehionalna polityka rozvytku sotsialnoi infrastruktury v konteksti polipshennia yakosti zhyttia naseleennia Karpatskoho rehionu Ukrainy [Regional policy of social infrastructure development in the context of improving quality of life of Carpathian region population in Ukraine]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, 2, 73–80. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUBsNbU_2021_2_11
- Vasylytsiv, T. H., & Kharchevnikova, L. S. (2021). Kontseptualni polozhennia rehionalnoi prohramy pokrashchennia yakosti zhyttia naseleennia Karpatskoho rehionu Ukrainy: ekolohichni ta sotsialni determinanty [Conceptual provisions of regional program for improving quality of life of Carpathian region population in Ukraine: ecological and social determinants]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho uni-*

versytetu. Seriiia «*Ekonomichni nauky*», 6(1), 16–24. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6-3>
Vasylytsiv, T. H., & Mulska, O. P. (2021). Empirychnyi analiz ekolohichnoho ta sotsialnoho seredovyscha yakosti zhyttia naselennia Karpatskoho rehionu Ukrainy [Empirical analysis of ecological and social environment of quality of life of Carpathian region population in Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, 5(2), 45–49. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5\(2\)-7](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-7)
Voloshyn, V. S., Deinega, O. V., & Deinega, I. O. (2023). Otsiniuvannia protsesiv transformatsii yakosti

zhyttia determinovanoi infrastrukturoiu osvithnoho seredovyscha [Assessment of quality of life transformation processes determined by educational environment infrastructure]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-32>
Voznyak, H., Mulska, O., Druhov, O., Borshch, H., Ivanov, S., Bartosh, O., & Vavdiuk, N. (2023). Internal migration during the war in Ukraine: Recent challenges and problems. *Problems and Perspectives in Management*, 21(1), 312–325. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21\(1\).2023.27](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21(1).2023.27)

УДК 338.48:332.14

JEL Classification: L83; Z31; Z32; Z39

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-256-264>

ПОДІЄВИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ: ТИПОЛОГІЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ, КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ

© 2025 СІДОРОВ М. В., ПИСАРЕВСЬКИЙ М. І., ПАНОВА І. О., БАКМАНЯН А. К.

УДК 338.48:332.14

JEL Classification: L83; Z31; Z32; Z39

Сідоров М. В., Писаревський М. І., Панова І. О., Бакманян А. К. Подієвий туризм як чинник розвитку територій: типологія, класифікація, концептуальні підходи

Подієвий туризм посідає все більш значуще місце в системі сучасної туристичної діяльності, поєднуючи культурну, економічну та соціальну функції. Його вплив на просторову організацію територій, формування туристичних потоків та посилення локальної ідентичності зумовлює необхідність наукового осмислення цього феномену. Об'єктом дослідження виступає подієвий туризм як складова туристичної системи. Предмет дослідження – типологічні, класифікаційні та концептуальні характеристики подієвого туризму як чинника розвитку територій. Мета статті – дослідження подієвого туризму як чинника розвитку територій шляхом аналізу його типологічних характеристик, класифікаційних ознак і концептуальних підходів до систематизації подієвих форматів. У процесі дослідження використано методи аналізу, порівняння, систематизації, типологізації, а також структурно-функціональний і порівняльно-географічний підходи. Отримані результати: проведено систематизацію класифікаційних підходів до подієвого туризму; виявлено основні критерії подієвої типології (тематика, масштаб, періодичність, джерела фінансування, організатори, ступінь участі, цільова аудиторія); проаналізовано роль подієвих форматів у просторовому розвитку територій. Акцентовано на гібридному характері сучасних подій та необхідності гнучких класифікаційних моделей, здатних реагувати на динаміку туристичного середовища, зокрема у постпандемічних умовах. Висновки: подієвий туризм має значний потенціал, як інструмент регіонального розвитку, для активізації соціокультурної взаємодії та територіального брендингу. Його ефективне використання потребує концептуальної ясності, чіткої класифікації форматів і врахування локальних ресурсів. Представлені у статті підходи створюють основу для подальших досліджень та управлінських рішень у сфері подієвого туризму.

Ключові слова: подієвий туризм, класифікація подій, розвиток територій, туристична дестинація, подія як туристичний продукт.

Рис.: 2. Табл.: 2. Бібл.: 16.

Сідоров Михайло Вадимович – кандидат економічних наук, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: m.sidorov@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5911-4817>

Писаревський Микола Ілліч – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу та харчових технологій, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: pisarevskiy@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3981-5149>

Панова Ірина Олексіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: iryna.panova@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1975-5644>

Бакманян Ані Каренівна – студент, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)